Տարեկան գին կանխիկ ղրշ. 100
Վեցամսեայ » » 52 1/2
Պոլսէն դուրս գացած Լրագիրներուն փօսթային ծախքը առնողին վրայ է։
Այս Լրագիրը ամէն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Իր շահին համար լուր մը հրատարակել ուզողը պիտի վճարէ տողին 40 փարա։
Նորատիպ գրոց ծանուցումը ձրի է։
Դուրսէն եկած նամակներուն փօսթային ծախքը ղրկողը պիտի վճարէ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՕԼԻՍ 14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Որովհետեւ Իզմիր գաւառը եւրոպացի վաճառականներուն շատը մնաց պատճառներով ոմերնին իրենց մաքսատունը եղած պարտքերնին կ'երկնցունէին որոնք ալ սնանկացեր ենք ըսելով գլխովին չէին ուզեր վճարել. ուստի Բարձրագոյն դուռը անցեալ շաբթու հոս գտնուող դեսպաններուն բոլորին ալ գրութեամբ յիշեցուց յիշեալ քաղաքի վաճառականներուն բռնած արտառոց ճամբան որ իւրաքանչիւր դեսպան գրէ իւր հպատակներուն որ վճարեն իսկոյն մաքսատունը ունեցած պարտքերնին։

— Մեծազօր տէրութեան հրամանաւ անկէց առաջ Թիւֆէնքխանայի միւտիրութեան պաշտօնը վարող Սալիհ էֆէնտին՝ Նաւեայի Թէֆթէրտար եղաւ։

— Թարգմանատան գործակալներէն մէկ քանիին Նիշանի իֆթիխար շնորհուեցաւ որոնց գլխաւորներն են Մէհմէտ էֆէնտի, Սայիր էֆէնտի, Սամի էֆէնտի, և Շուքրի էֆէնտի։

— Թարգմանատան անդամ Բեհճէտ էֆէնտին Իզմիր ղրկուելու որոշուեցաւ այն տեղի մաքսատունը վերաբերեալ մէկ գործին համար։

— Ֆուէկաթ նաւի մեծութեամբ՝ ամէն մէկը 450 ձիու ուժով և հինգ վեց ամիսէ 'ի վեր շինուելու սկսուած երկու պատերազմական շոգենաւերը մեծ արարողօք կը շինուին որ անկէ մինչեւ երեք ամիս անպատճառ լմըննան։ Այս երկու ահագին շոգենաւերուն գործիքները որոնց արժէքը 44 հազար լիրա սթէռլինի կը հասնի Անգլիա 22 ին Լօնտոնայէն պիտի նաւը դրուին որ հոս գան։

— Իւսքիւտար Սէլամսըզ ըսուած թաղը անցեալ շաբաթ գիշեր՝ ժամ 5 1/2 ին մօտ հրդեհ մը պատահեցաւ 16 տուն և 5 խանութ այրեց երկու ժամու մէջ որոնց բոլորն ալ հայոց ստացուածք էին։

— Հետեւեալ օրն ալ Տօլութ փաշա հրդեհ մը պատահեցաւ 4 տուն ալ հոն այրեցաւ։

— Երեքշաբթի առաւօտ Պայրամի տօնի պատճառաւ վեհափառ Արքային սովորական փառաւոր հանդիսիւ Սուլթան Ահմէտի մզկիթը գնաց։

— Չորեքշաբթի Պէշիկ թաշ փոքր մահալլէսի ըսուած տեղը հրդեհ մը պատահելով 41 տունի չափ ալ հոն այրեցաւ, ալ աւելի այրելուն կասկած չի կար թէ որ վեհափառ և բարեսէր Արքայն հոն անձամբ ներկայ գտնուելով, թէ բանիւ թէ առատաձեռն պարգեւօք չի քաջալերէր կրակը մարելու աշխատող անձինքը։

— Պիլէճիկէն կը գրեն որ այն տեղի հայոց քահանայ մը երկու հայազգի ընկերներով Կուտինէէն Թաֆշանլը երթալու ատեննին, ճամբան եօթը աւազակ ասոնց վրայ յարձակելով ձորի մը մէջ քաշեր են զանոնք և բոլոր ունեցածնին յափշտակելով մերկ մերկ թողուցեր գացեր են։

— Պիլէճիկի նահանգին Ինէօյիւն կոչուած տեղը այնպէս մէկ սաստիկ կարկուտ մը եկեր է որ նմանը չէին կրցեր յիշեր տեղացիք. այս կարկուտը երկրագործներուն մեծ վնաս հասուցեր է։

ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ, 7 Սեպտեմբեր։ Անցեալ ամսուն 31 ին շաբաթ իրիկուն ժամը մէկին Թահթա-քալէ ըսուած տեղը հրդեհ մը պատահեցաւ մէկ ժամուան մէջ 480 խանութ երկու խան և երկու ալ մզկիթ իսկոյն մոխիր դարձուց։ Այս բանը թշնամութեամբ ըլլալը իմանալով վեհափառ Թահիր փաշան շատ ցաւեցաւ այրուողներուն խեղճ վիճակին. ուստի ամէն կերպով անոնց նպաստելու մեծ ջանք ըրաւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂՂԻԱ։ Ատեն մը կայ որ՝ Փարիզու բօլիսին իմաց տրուած էր որ երկու ֆռանքնոց ստակներուն սուտը ելած է, և աւելի շատ գտնուած տեղը՝ Փարիզու մէջ Ինվալիտ ըսուած զինուորական անկելանոցին (հասատալըքին) թաղն է, և քաղաքէն դուրս Պաթինեօլ տեղը, և Սօ ըսուած վիճակին գեղերը։

Այս ստակներս աղէկ ստակի այնքան կը նմանին, որ սանկ բաներու խիստ շատ վարժուած մարդիկ հազիւ կրնան ճանչնալ։ Բօլիսն թէ այս ստակները շինողները և թէ քշողները գտնելու համար մարդ դրաւ. և շատ ատեն չանցաւ, ժէնտէրմ շինող ճարտար փորագրիչը գտան. և ասով ուրիշ բանողները և քշողներն ալ գտնելը դիւրին եղաւ. հիմա ամէնն ալ գտնուած են. բայց ատեն մը Ֆռանսայի երկու ֆռանքնոց ստակները առնող մարդը աղէկ նայելու է որ չի խաբուի։

ՃԷԶԱՅԻՐ։ Ապտիւլ Գատիր պէյը Մարոքի երկիրը մնացած է, ինչպէս որ անցած տարիներն ալ նեղը մնաց նէ հոն փախաւ, և Ֆռանսացիներուն Մարոքի հետ ծեծ բանալուն պատճառ տուաւ։ Յուլիսի 4 ին Դէնիադ-Սասի ըսուած տեղն էր. Բուսէլայն տեղին արեւելեան կողմերը։ Հոն Համան-Գարապա ցեղը անոր յորդորեցին որ Պէնի կիւլ ցեղին երկիրները երթայ կոխէ. ըրաւ՝ բայց չի յաջողեցաւ։

Այն ատենէն սկսեց Ապտիւլ Գատիր տեղ տեղ գրեր ղրկել և օգնութիւն ուզել։ Նոյն ժամանակը Մարոքի երկիրը գացողներուն ալ գիր գրեց որ իրեն ուտելիք ղրկեն Բուսէլայն տեղին Մըլթապէնի մաղթար ըսուած կողմը. որ յուլիսի 10 ին հոն հասեր էր, և անկէց գնաց Սխոփ համզա, իրեն Սիսախտ անուն եղբայրը գտնելու համար։

Ամէն կողմէն առնուած տեղեկութիւնները կ'իմացնեն որ, Ապտիւլ Գատիրին և անոր հետ միաբանող Պուամազա և Խըլհաճ Սաղիր ըսուած շէյխերուն հետեւող ձիաւոր զօրքերը շատ մեծ կարօտութեան և չքաւորութեան մէջ են. և կարաւանին մէջ շատ ուղտերու վրայ ձիու սար (թամբ) կը տեսնուէր. ըսել է որ՝ ձիերը սատկած էին։

ԱՆԳՂԻԱ։ Քօլէռա մօրպիւս հիւանդութիւնը շատ կոտորած կ'ընէ կոր Անգղիայի մէջ։ Յուլիս ամսոյ 18 էն մինչեւ 25, այս հիւանդութենէս մեռնողները եղան 1,003 հոգի։ Բոլոր ամսուան մէջ մեռնողներուն գումարը շաբթու վրայ բաժնես նէ՝ ամէն մէկ շաբթուան կ'իյնայ 898 հոգի. և բոլոր տարուան մէջ մեռնողներուն գումարը նոյնպէս շաբթու վրայ բաժնես նէ՝ ամէն շաբթուան կ'իյնայ 968 հոգի։ Այս հաշիւներուս վրայ յայտնի կ'ըլլայ որ այս շաբթուան մեռնողներուն համրանքը շատ է։ Բայց Դօյնլ օրագիրը կ'ըսէ, որ այս հիւանդութեանս աւելի սաստկանալու ամիսներն են օգոստոս և սեպտեմբեր ամիսները։ Ըսել է որ՝ այս տարի՝ թէ որ պէտք եղած զգուշութիւնները չըլլան նէ, այս հիւանդութիւնս ամէն տարիէն շատ պիտի ըլլայ։ Հին յիշատակարաններէն գտած են որ՝ ամէն տարի այս հիւանդութիւնս ամառուան վերջերը և աշնան սկիզբները կը սաստկանայ, 1699 թուականէն սկսելով։ Ասիկայ Հնդկաստանի քօլէռան չէ եղեր. ինչ օգուտ կ'ընէ, որ այս ալ անոր պէս մարդուս կենացը թշնամի է։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՊԱՏԷ։ Լրագրոյս նախընթաց թիւերուն մէկուն մէջը պատմեցինք, որ այս դքսութեան երեսփոխաններուն ժողովքին մէջ տասն յօդուածով առաջարկութիւն մը եղաւ, Ռօնկի կամ Ռօնժ անուն աղանդաւորին հետեւողներուն ազատութի[ւն] և քաղաքական արտօնութիւններ տալու համար։

Այն ժամանակը ասոր վրայ երկար խօսք չեղաւ, առաջարկութի[ւն] մըն էր եղաւ, վրան խորհիլը ետքի մնաց։ Բայց այս առաջարկութիւնս ըլլալուն պատճառին վրայ խորհելով ոմանք՝ կարծեցին որ, որովհետեւ Պատէ գաւառին կառավարութիւնը Տուռլախ ցեղին անցնելով՝ որ լուտերական է, բոլոր դքսութեան երկիրներուն բնակչաց երեք մասին երկուքը հռոմէական ալ են նէ՝ դուքսը լուտերական

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՃԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐԴՈՒՆ ԿԻՐՔԵՐՈՒՆ Կ'ԻՇԽԷ

Շարունակութիւն և վերջ*։

«Երբ որ Կապադովկիոյ թագաւորը սանկ խահէմ վարմունքով մը Աղեքսանդրի կործանմանը առաջը առաւ, և հօրը հետ հաշտեցուց. անկէց ետքը մեծ ուրախութիւններ և զուարճութիւններ եղան. և ետ դառնալու ատենը Հերովդէս անոր ընծայ տուաւ եօթանասուն տաղանդ, և մեծագին քարերով զարդարուած ոսկի աթոռ մը, և քանի մը ներքինի, և մէկ խիստ գեղեցիկ աղջիկ մը Պաննիկէ անուն։ Իր հրամանովը՝ իրեն բոլոր ազգականները և բարեկամներն ալ աղւոր ընծաներ տուին անոր. և ինքն ալ թագաւորութեան մեծամեծներն ալ մէկ տեղ՝ անոր ուղարկաւորութեան (կէօնտէրմէ) գացին մինչեւ Անտիոք։

«Քիչ մը ատենէն ետքը Հրէաստան մէկ մարդ մը եկաւ, որ չէ թէ միայն Արքելայոսին Աղեքսանդրու համար ըրած բաները ամէնն ալ աւրեց, այլ և Աղեքսանդրու ալ մահուանը պատճառ եղաւ։ Այս մարդս Լակեդեմոնացի էր, անունն ալ Եւրիկղէս։ Ասոր զեղխութիւնը՝ որ Յունաստան չի կրցաւ քաշել. անանկ արտաքոյ կարգի բան մըն էր, որ մէկ թագաւորի մը գանձ հազիւ բաւական կ'ըլլար իր կամքը ամէնն ալ կատարելու։ Հերովդէսի մեծագին ընծաներ բերելով անոր սիրտը շահեցաւ, և քիչ ատենի մէջ՝ իր բերածներէն շատ աւելի մեծագին ընծաներ առաւ անկէց։ Բայց ինքը անանկ չար մարդ մըն էր, որ բնաւ մէկ բանով մը գոհ ըլլալ չէր գիտեր, մինչեւ որ թագաւորին զաւակներուն կամ ազգականներուն մէկուն արիւնը թափելը չի տեսնէր։ Եւ իր մտքի խորհուրդը կատարելու համար իր խարդախութիւնովը և կեղծաւորութիւնովը և թագաւորին սուտ գովեստներ տալով անոր աչքը մտնելու ճամբան գտաւ. և որովհետեւ բարքը և բնաւորութիւնը աղէկ ճանչցած էր՝ ամէն ատեն անանկ բաներ կը գտնէր անոր ըսելու՝ որ անոր շատ հաճելի և ախորժելի էին. ասով անոր մտերիմ բարեկամներուն կարգը անցաւ։ Թագաւորական պալատին մարդիկը ամէնքն ալ ասիկայ կը յարգէին. չէ թէ միայն թագաւորին սիրելի ըլլալուն համար, այլ և ծնած տեղին համար ալ։

«Երբ իմացաւ որ թագաւորին տղոցը մէջ խռովութիւն կայ, և թագաւորին ասոնց ամէն մէկուն համար ինչ մտքի վրայ ըլլալը հասկըցաւ, իրեն բնակութիւն հաստատեց Անտիպատրոսին տունը (որ Աղեքսանդրու և Արիստոբուղոսի թշնամի էր). և Աղեքսանդրը խաբելու և անոր հետ ալ բարեկամութիւն ընելու համար անոր ըսաւ ստութեամբ, որ շատոնց ատենէ 'ի վեր քու աներդ Արքելայոսը զիս շատ կը սիրէ։ Աղեքսանդր ասոր հաւատալով իր Արիստոբուղոս եղբայրին ալ հաւատացուց։ Ասանկով Եւրիկղէս թագաւորին ամէն տղոցը սիրտը իրեն քաշելէն ետքը՝ ամէն մէկուն հետ այլ և այլ կերպով կը վարուէր, ինչպէս որ յարմար կը դատէր միտքը դրած խորհուրդը 'ի գործ դնելու. որ էր Անտիպատրոսի հետ աղէկ բարեկամութիւն ընել, և Աղեքսանդրը խարդախութեամբ որոգայթի մէջ ձգել։ Անտիպատրոսի կ'ըսէր. կը զարմանամ որ դուն անդրանիկ ես, և կը համբերես որ եղբայրներդ քեզնէ թագաւորութիւնը յափշտակեն, որ մինակ դուն իրաւունք ունիս ժառանգելու։ Աղեքսանդրի ալ կ'ըսէր. մայրդ թագաւորի աղջիկ, կինդ թագաւորի աղջիկ. աներոջմէդ ալ կրնաս օգնութիւն գտնել. չեմ գիտեր ինչպէս կը համբերես որ Անտիպատրոս, որուն մայրն ալ կինն ալ ստորին աստիճանէ են, անանկ մեծ ցեղէ չեն, թագաւորութեանը ժառանգ ըլլալ յուսալու համարձակի։ Այս խօսքերս այնքան աւելի կ'ազդէին Աղեքսանդրու, որ Եւրիկղէս խարդախը զինքը անոր աներոջը բարեկամ և սիրելի ցըցուցեր էր։

«Եւ ասով Աղեքսանդր իր սիրտը Եւրիկղէսին բացաւ որ Անտիպատրոսէն գոհ չէր. և չի վախցաւ անոր ըսել. զարմանալու բան մը չէ որ թագաւորը իմ թագուհի մայրս մեռցընելէն ետքը զիս ալ թագաւորութենէ զրկէ։ Ասոր վրայ Եւրիկղէս շատ ցաւել ցըցուց, և մեղքըցաւ Աղեքսանդրու և Արիստոբուղոսի վիճակին վրայ. անանկ որ՝ Արիստոբուղոսի ալ մէկ դժուար բան մը չերեւեցաւ իրեն միտքը Եւրիկղէսի բանալը։

«Ասոնց բերնէն այս խօսքերս առնելէն ետքը Անտիպատրոսին գնաց. ինչ որ երկու եղբայր վստահութեամբ իրեն զրուցած էին նէ՝ անոնք ամէնն ալ մի առ մի յայտնեց. իր քովէն ալ խօսք խառնելով ըսաւ որ՝ հաստատ միտքերնին դրած են որ քեզ ալ պիտի մեռցընեն. ամէն բան կեանքդ վտանգի մէջ է։ Անտիպատրոս ասոր այս լուրը տալէն շատ գոհ ըլլալով՝ ասոր շատ դրամ տուաւ. և այս խարդախը ասոր փոխարէն միշտ Անտիպատրոսը Հերովդէսի առաջ կը գովէր. և անկէց զատ՝ Անտիպատրոսի հետ խօսքը մէկ ընելով որ օր առաջ Աղեքսանդրը և Արիստոբուղոսը մեռցընելուն ճարը նային, յանձնառու եղաւ ինքը Հերովդէսի ամբաստանութիւն ընելու և դատախազ ըլլալու այս երկու եղբայրը համար։ Ասանկ խօսք ընելէն ետքը գնաց թագաւորը գտաւ և անոր ըսաւ. իմ քեզնէ մեծապէս գոհ ըլլալս քեզի հասկըցընելու համար լուր մը բերի, որ քու կեանքիդ վրայ կը պտըտի։ Երկար ատեն է որ Աղեքսանդր և Արիստոբուղոս միտքերնին հաստատ դրած են որ քեզ մեռցընեն. օր աւուր վրայ այս խորհուրդս իրենց մտքին մէջ կը հաստատուի. և թէ որ ես ալ զիս անոնց կամակից ցըցընելով այս խորհրդոյս գործադրութիւնը օրէ օր չի ձգէի նէ՝ անոնք քեզ շատոնց մեռցուցած էին։ Աղեքսանդր կ'ըսէ որ, հօրս հերիք չեղաւ որ թագաւորութիւնը բռնութեամբ յափշտակեց. և իմ թագուհի մայրս մեռցուց, և անոր մեռնելէն ետքն ալ ինքը տակաւին թագաւորութիւն կ'ընէ. այլ և թագաւորութիւնն ալ մէկ բոզի մը տղու ձգել կ'ուզէ, Անտիպատրոսը իրեն ժառանգը ընելով. և ասով զիս ու իմ եղբայրս կը զրկէ այն իշխանութենէն որ մեր նախնիքներէն օրինաւոր ժառանգութեամբ մեզի կ'իյնայ։ Բայց ես միտքս դրած եմ Հիւրկանոսի և Մարիամնէի մահուան վրէժը անկէց առնել. իրաւունք չէ որ Անտիպատրոսի պէս մարդ մը առանց արեանհեղութեան թագաւորական աթոռը ժառանգէ. և ամէն օր այս խորհուրդիս վրայ հաստատուելու նոր նոր առիթներ ձեռքս կ'անցնի, մէկ բան մը չեմ կրնար զրուցել, որ զիս զրպարտելու պատճառ չի տայ. մէկուն ազնուական ըլլալուն վրայ խօսք մը խօսիմ նէ՝ թագաւորը կ'ըսէ որ այդ խօսքը ինծի դպչելու համար ըսաւ. որպէս թէ միայն Աղեքսանդրը երեւելի ցեղէ եղած ըլլայ. և Հերովդէս անոր հայր ըլլալու արժանի մարդ եղած չըլլայ։ Որսի գացած ատեննիս թէ որ ճարտարութիւնը չի գովեմ նէ՝ սիրտը կը նեղանայ. գովեմ նէ՝ շողոքորթութիւն է ըրածը կ'ըսէ. ինչ որ ընեմ նէ չեմ կրնար անոր հաճելի ըլլալ. միայն Անտիպատրոսի տրուած է որ անոր հաճելի բաներ ընէ։ Թէ որ միտքս դրածս չի կրնամ գլուխ հանել նէ մեռնիլս աւելի աղէկ կը սեպեմ. թէ որ յաջողի նէ՝ ինծի դիւրին

* Տե՛ս Թիւ 11.

ըլլալուն համար բոլոր դքսութիւնը Գերմանիայի լուտերական իշխանութեանց կարգը անցած է. և հիմակուան լուտերականները առաջիններուն պէս չեն. քարոզիչներնուն շատը Ուլդրամոնդան ըլլալով քրիստոնէութիւնը շատ տկարցած է այն տեղի բողոքականներուն մէջ, և Ռօնկէին դաւանութեանը մէջ հաւատոյ յօդուածները Ուլդրամոնդաններուն հաւատոյ յօդուածներէն շատ ըլլալով ուղղափառութեան աւելի մօտ են, և մէկ մարդ մը որքան հաւատալեաց մէջ աւելի ազատութիւն բանեցնելու սովոր նէ՝ քաղաքականին մէջ ալ նոյնքան ազատութեան սիրող կ'ըլլայ, և օրինաւոր կառավարութեան դէմ ապստամբելու միտում մը կ'ունենայ: Այս խորհրդածութիւններէն և Ուլդրամոնդաններուն շատերը առաջ բերելու համար Հայտէլպէրկ և Մանհայմ քաղաքներուն կենդագրեաները ուզեցին որ Ռօնկէին կուսակիցները քաղաքական արտօնութիններ ունենան: Անոնց սանկ կամք ընելը՝ անհաւատութեան զօրանալուն առաջը առնել և հասարակութիւնը ուղղափառութեան մօտեցնել էր:

Բայց չեմք գիտեր ինչ մտածելով Ուլդրամոնդան կողմը՝ անոնք ալ Ռօնկէին կուսակիցներուն կամակից գտնուեցան. և երեսփոխաններուն ժողովքին մէջ պաշտպանութիւն ըրին. և ուզեցին որ Ռօնկէականներուն քաղաքական ազատութիւն տրուի. և առաջարկուած տասն յօդուածները ընդունիլ: Պ. Պուս նախարարը՝ որ հռոմէական է, և շատ երևելի և բազմահմուտ ատենաբան մըն է, ճարտար խօսքերով մերժեց այս առաջարկութիւնը. ըսելով որ՝ տէրութեան հիմնական սահմանադրութիւնը միայն երկու կրօնք կը ճանչնայ Պատէ տէրութեան հողին մէջ. մէկը Հռոմէական, և միւսը՝ Աւետարանական ըսուած լուտերականը: Տէրութեան նախարարաց ատեանն ալ Պ. Պուսին բանը ընդունեց. բայց խօսքը քալեցնելու վրայօք տկարութիւն մը խմանալով իր վրան՝ նոյն առաջարկութիւններուն վրայ խօսիլը ետքի ձգեց: Երեսփոխաններուն ժողովոյն անդամներէն մէկը՝ Պ. Իձդայն, խօսքս ըլլալուն օր որոշեց յուլիսի 29 երորդ օրը. և մինչև այն օրը Ռօնկէին կուսակիցները ամէն կերպ պատրաստութիւնները տեսան, իրենց կողմը շատ մարդ առին, որ առաջարկութեան յօդուածները ընդունել տան: Դուրսերէն ալ շատ մարդիկ եկան. խռովութիւն ելլելիքը յայտնի կ'երևէր: Ուստի տէրութեան նախարարները՝ և երեսփոխաններուն մէջէն կառավարութեան կուսակից եղողները գիր հանեցին որ յուլիսի 29 ին ըլլալու ժողովքին պիտի չի գտնուին. և չի գտնուեցան ալ. ուստի այս բանիս վրայօք ըլլալու խօսքը ուրիշ օր ալ ետքը մնաց:

Նախարարաց գլխաւորը Պ. Նէպէնիուս՝ երեսփոխաններուն ժողովքին իմացուց որ՝ թէ որ սանկ ընելու ըլլաք նէ, կառավարութեան ատեանը անհնար է որ իր գործը տեսնէ: Երեսփոխաններուն ժողովքը իր գիտցածէն ետ չի կեցաւ. ուստի Պ. Նէպէնիուս ալ հարկ սեպեց իր պաշտօնէն հրաժարիլ. և իր հրաժարական թուղթը Արքայապատիւ մեծ դքսին տուաւ. բայց անիկայ չընդունեց. և նախարարաց ժողովքին հրաման խրկեց որ իրենց բանը նային: Այսով մեծ դուքսը նախարարաց պաշտպան՝ և երեսփոխաններուն ժողովքին հակառակ կեցաւ: Նաև ասով առ այժմ Ռօնկէին կուսակիցներուն քաղաքական արտօնութիւն և կրօնքներնուն համարձակութիւն տալու համար եղած առաջարկութիւնները ետ մնացած են. և մեծ դքսին կողմն ալ զօրաւոր է. քանզի հռոմէականները ամէնն ալ, այսինքն՝ դքսին հպատակներուն երեք մասին երկուքը՝ դքսին միջոցին են. և պէտք ըլլայ նէ՝ անոր պաշտպանութիւն ալ կ'ընեն: Բողոքականներուն մէջն ալ կառավարութեան կուսակից ըլլալով դքսին պաշտպան ըլլալու մարդիկ շատ կը գտնուին:

Բանը մինչև այս աստիճանս հասաւ նէ՝ դքսութեան Քառլսրուա մայրաքաղաքին մէջ հասարակաց հանդարտութիւնը խռովելու բան մը չեղաւ. միայն դըրսէն եկող խռովարար բազմութիւնը՝ որոնց համար վերը խօսեցանք, և այնքան շատ էին՝ որ քաղաքին փողոցները գրեթէ անանցանելի եղած էին. և ո՛ւր անգամ որ Պ. Պուսը տեսնէին նէ՝ — Ճիզուիթը նայեցէք, կրօնաւորներուն թագաւորը նայեցէք — ըսելով եւեւէն կը պօռային: Բայց կը վախցուի որ՝ թէ որ երեսփոխանաց ժողովքին մէջ Ռօնկէականներուն համար նորէն խօսք բացուի նէ՝ խռովութիւն մը կ'ըլլայ:

ՆԵՄՑԵՍՏԱՆ: Հէսսէ Տարմշթադ: Այս ամսու քաղաքը օգոստոսի առաջին օրը մեռաւ Պ. Էլլինկեր, որ այն քաղաքին Հրէաներուն ռաբունական գլխաւորը կամ խախամ պաշին էր: Այս մարդս հասարակութեան առաջը շատ յարգ ունէր. մանաւանդ Հրեաները եւեւէն կը յարգէին: Մեռելը երկուշաբթի տառս վերցուցին, որ էր օգոստոսի 3. և իր կրօնակիցներէն զատ՝ մեռելին թաղմանը գտնուեցան շատ քրիստոնեայներ թէ հռոմէական և թէ բողոքական. և յատուկ՝ Պ. Տալլէր, որ թաղին գլխաւորն էր. գաւառին եպիսկոպոսը Քայզէր, որ հռոմէականներուն հոգևոր հովիւն է. և Հէսսէի բողոքական եկեղեցիներուն գլխաւոր հոգաբարձուն Պ. Նօմիէյէր:

ԱՒՍՏՐԻԱ: Կառավարութիւնը թէ Աւստրիոյ և թէ Մաճառիստանի և Դրանսիլվանիայի համար մաքսի նոր կարգադրութիւն մը ըրաւ, դըրսէն եկած կամ դուրս խրկուելու քթան և կանեփի (քէնէվիր) դերձաններուն և կար կարելու դերձաններուն խարիֆային փոփոխութիւն մը մտցնելով: Դուրսէն եկած քթան և կանեփի դերձաններուն մաքսը ասկէց ետքը պիտի ըլլայ ամէն մէկ խանթարին 2 ֆլօրին և 30 գրէօյցէր: Նոյն դերձաններուն ճերմկցուցածին (խամարլըքին) խանթարին 5 ֆլօրին. և ներկածին խանթարին 10 ֆլօրին:

Այս դերձանները դուրս խրկելու ըլլայ նէ յիշեալ երկիրներէն, ամէն մէկ խանթարին միայն 10 գրէօյցէր մաքս պիտի առնուի, ճերմըկածին և ներկածին չի նայելով:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ: Անգղիական Ալըզ օրագիրը՝ Հնդկաստանի Պէնանկ քաղաքէն առած լուրերուն կարգը այս ալ կը հրատարակէ, որ Սըր Թօմաս Քօքրան Քօնտր ատմիրալը՝ որ արևելեան Հնդկաստանի ծովերը անգղիացւոց պատերազմական նաւերուն գլխաւոր հրամանատարն է, շատ ատեն չանցած Հնդկաց ծովուն Պօռնէօ կղզին առաջները պիտի դայ ծովապատակները հալածելու համար. որ այն կղզին Հնդիկ թագաւորը որ Սուլթան անուն առած է վրան, իրենց կռանակ ունենալով, անգղիացի վաճառական նաւերուն համար այն ծովերուն նաւարկութիւնը վտանգաւոր ըրած են: Ի հարկէ ծովապատակները՝ որ քանի անգամ անգղիացւոց ուժը փորձած են ծովու վրայ, այս լուրս առնեն նէ կը հանդարտին. և ապահովութիւն մը կ'ըլլայ վաճառականներուն: Սըր Թօմաս Քօքրանը իրեն նաւէն զատ՝ որ 72 թնդանօթ ունի, ուրիշ քանի մըն ալ մանր պատերազմական նաւեր ալ պիտի առնէ հետը. ամէն մէկը 10 էն մինչև 26 թնդանօթ ունենալով:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ: Խաթիլէի Դօրօլիա ըսուած գիւղը յուլիս ամսոյն մէջ գողերը կոխեցին: Այս գողերուս ֆէսերուն վրայ զինուորական նշաններ ըլլալով՝ գեղացիները անոնք թագաւորական զօրք կարծեցին և ներս առին: Գիշերը ամէն մէկը որու տուն մնացեր էր նէ՝ ելաւ տանը տէրը կապեց. տանը մէջ գտածները ժողվեց. և գեղը սանկ կողոպտելով ձգել դուրս ելլելէն առաջ՝ գեղին մեծը բոլոր ընտանեօքը մեռցուցին, անանկ գացին:

ԴԱՅԻԴԻ: Դաղղիացիները երբ որ Հուահինէ կղզին կոխեցին և չի յաջողեցան, Դայիդի կղզին պաշտօնէ ինկող թագուհին Բօմարէ՝ հետևեալ թուղթը գրեց և իր բոլոր ազգին խրկեց:

«Ինծի կ'երևի որ՝ զօրաւոր տէրութիւնները մեր վրայօք բան մը որոշելէն առաջ մենք ամէնքս ալ պիտի ջարդուինք հանինք: Ֆռանսան այս մեր պզտիկ կղզիներուն դէմ պատերազմ բանալու կարօտ. որ մենք մեզի համար եղած պատրաստութիւնները իմանալէն առաջ մեզ աշխարհքիս երեսէն վերցնէ: Այն ատենը ամէն բան անոր կը մնայ:

«Ֆռանսայի զօրքերուն վրայ աչքերնիդ բացէք. որ կարելի է թէ մեզ ջարդելու համար խրկուին. արթուն եղէք, և ամենակալին Աստուծոյ աղօթք ըրէք որ մեզ ազատէ: Լսեցի որ Ֆռանսացիները միշտ ձեզ կը նեղեն. և ձեզի ալ հարկ եղած է գիշերապահ զօրքեր հաստատել: Անոնց անանկ ընելուն պատճառը ինչ պիտի ըլլայ. այն կառավարութեանը կանոններուն համեմատ է մի արդեօք, որ անոնք ինծի առաջարկեցին, և ես ալ յանձնառու եղայ: Ասիկայ ըստուգուած է որ՝ Ֆռանսացիները մինչև 'ի մահ իմ ազգս և ժողովուրդս հալածելէն պիտի չի դադարին. և այս ալ անոնց ինծի ցըցուցած կառավարութեանը եղանակին ոգւոյն դէմ է բոլորովին: Բայց ինչ որ է նէ, դուք այս պատուհաններուն համբերեցէք. և անօրէնութիւնը միայն անոնց վրայ թող մնայ: Ձեզ ամէնքդ ալ կատարելապէս կ'ապահովցնեմ, որ ինծի ամէնքդ սիրելի էք:

«Կ'ուզէի ձեզի աւելի յաճախ գրել, բայց չեմ կրնար. որովհետև Ֆռանսացիները աչքերնին վրաս չորս են բացեր: Ուստի մեր կառավարութեանը վրայօք ինծի բան մի հարցունէք. և մի յուսաք որ յաճախ ինծմէ լուր կ'առնէք: Ինչ որ երկրին աղէկութեանը յարմար կը տեսնէք նէ՝ անիկայ ըրէք. խաղաղութիւն ընդ ձեզ:

Բօմարէ Վահինէ Դայիդիի,
Մօրէայի. և այլն:

Հուահինէի գիտուածոյն վրայ Չինա մայլ օրագիրը հետևեալ խորհրդածութիւններս կ'ընէ:

Այս բանիս պատմութիւնները անանկ չափա-

բան մըն է Արքեղայոս անկրօնի քով փախչիլ, և ետքը Օգոստոս կայսեր քովն երթալ, չէ թէ զիս կարծեցական յանցանքներէն արդարացնելու համար, որ հօրս ներկայութենէն վախնալով ատեն մը անանկ ընելու հարկադրած էր. այլ մէկիկ մէկիկ անոր պատմելու համար թէ ինչպէս իր հպատակներուն հետ դէշ կը վարուէր, վրանին անտանելի տուրքեր կը ձգէր, և անօրէնէ ժողված արծաթը իրեն հեշտութիւններուն կը խարճէր, և այս արծաթիս համար կ'ինամ ըսել թէ իրենց արեանը հաւասար և աւելի մաքուր է: Պիտի պատմեմ թէ ինչպէս մարդիկ են որ այս արծաթս հոպատացած են. և ո՛ր քաղաքներն են որ անոր անգութ բռնութեանը տակը ճնշուած են. և կայսեր պիտի հասկցնեմ թէ ինչպէս իմ մօրս հայրը Հիւրկանոսը, և իմ թագուհի մայրս անգթութեամբ մեռցուց. անանկ որ՝ ես ալ անիկայ մեռցնելու հայրասպան եղած չեմ ըլլար: Եւրիկլէս Աղէքսանդրոսի դէմ այսքան զրպարտութիններ ընելէն ետքը սկըսաւ Անտիպատրոսը գովել ըսելով Հերովդէսի որ, միայն անիկայ աւայ քու տղոցդ մէջ, որ քու վրադ սէր ունի. և այսպէս դարշելի խորհուրդի մը 'ի գործ դրուելը մինչև այս օրերս ետ ձգել տուողը անիկայ է:

« Հերովդէսին սիրտը առաջուց կասկածներով վիրաւորուած ըլլալով՝ այն վէրքը տակաւին աղէկ մը գոցուած չէր. ուստի այս խօսքերս լսեց նէ կատղեցաւ: Անտիպատրոս ատեն գտնելով իրեն կողմը շահած ուրիշ մարդոց ձեռքով ըսել տուաւ որ Աղէքսանդր և Արիստոբուղոսին գաղտնի խորհուրդ մը ունէին Յուկունդոսի և Տիւրանոսի հետ: Ասոնք երկուքն ալ ձիաւոր զօրաց զօրապետ էին, և թագաւորը ասոնց նեղացած ըլլալով իրենց պաշտօնէն զրկած էր: Հերովդէս ասոնք շուտ մը վերցնել և տանջանքի տալ տուաւ որ խօսքերնին ինչ էր նէ յայտնեն: Ինչ բանի վրայօք ասոնց համար ամբաստանութիւն կար նէ՝ անոնց վերաբերեալ բան մը չատնուեցաւ ասոնց բերնէն. բայց մէկ թուղթ մը երևան ելաւ որ կ'ըսէին թէ Աղէքսանդր գրած է Աղէքսանդրիոն ըսուած բերդին բերդապահին. և այն թղթոյն կ'աղաչէ բերդապահը, որ երբ որ ինքն ու Արիստոբուղոսի իրենց թագաւոր հայրը մեռցնելով ազատէն ետքը յիշեալ բերդին կողմը փախչելու ըլլան նէ՝ յիշեալ բերդապահը դուռները բանայ, իրենք ներս առնէ, և զէնքով և ամէն բանով պէտք եղած օգնութիւնը ընէ: Աղէքսանդր կ'ըսէր որ այս թուղթը շինծու է, և Դիոփանդէս գրած է, որ թագաւորին խորհրդական գրագիրներէն մէկն էր, և ուրիշի գրի գիր նմանցնելու և ամէն տեսակ գիր գրելու շատ վարպետ էր. և յիշուի ժամանակ անցնելէն ետքը այս մարդս անանկ մէկ յանցանքի մը համար մեռնելու դատապարտեցին: Հերովդէս յիշեալ բերդապահն ալ տանջանքի տուաւ. և թէպէտ ասոր բերնէն ալ բան չատնուեցաւ՝ ինչպէս որ ուրիշներուն բերնէն առնուած չէր, և տղոցը համար եղած ամբաստանութիւնը ստուգելու ապացոյց մը երևան ելած չէ կար, բայց այսու ամենայնիւ ասոնք ալ բանտը դնել տուաւ. և Եւրիկլէսը իրեն փրկիչ և պատուղոր կը կանչէր, որ չի լսուած չարութեամբ մը և ստապատիր խարդախութեամբ թագաւորին պալատին մէջ սանկ խռովութեան կրակ մը ձգեց: Հերովդէս իր շնորհակալութիւնը յայտնելու համար ասոր յիսուն տաղանդ ալ ստակ տուաւ: Այս չարը՝ թագաւորին երկու տղոցը բռնուելուն և բանտը դրուելուն լուրը տարածուելէն առաջ՝ արտաքոյ 'ի կոյս Արքեղայոս թագաւորը գնաց, և չամչցաւ անոր ըսելու թէ քու փեսայդ Աղէքսանդրը հօրը հետ հաշտեցուցի. և սանկով անկէց ալ ստակ քաշելէն ետքը Յունաստան գնաց. և այսքան գէշութիւններով վաստկած ստակը այն տեղ գէշ բաներու խարճեց: Վերջապէս Օգոստոս կայսեր առաջ ամբաստանութիւն ըլլալով ասոր համար՝ որ Յունաստան խռովութիւններ ձգեց և շատ քաղաքներ աղքատացուց, աքսոր խրկուեցաւ. և այս կերպով Աղէքսանդրի և Արիստոբուղոսի դէմ ըրած խարդախութիններուն պատիժը գտաւ»:

ԱՄԵՆԱՓՐԿՉԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ

Ի ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅ

Սիրոյն մանկունք որդիք Յաբեթեան,
Մտիք յայս պայծառ բախճան բանական.
Եկա՛յք նոր յԱթէնս յայս պերճ ճեմարան,
Լերուք քաջ սոփեստք և ճարտարաբան:
Արիք մանկունք յայսմիկ բուրաստան,
Զի ճաշակեսջիք մեղր իմաստութեան,
Արբէք ո՛վ մանկունք գինւոյ օրհնութեան:
Սատուլ զանկապուտ գանձըս գիտութեան
Բամբաւ երգեցէ՛ք վեհադիրց Սամեանց,
Գովս մատուցէ՛ք փոխան արդեանց,
Որ ձօնեն առ մեզ զայս քաջ կրթարան,
Զնոր պարտէզն անեմ փրկչեան ճեմարան:
Գերագոյն մանկո՛ւնք առ Տէր գոչեցէ՛ք,
Մեր վարժապետաց կեանս խնդրեցէ՛ք.
Տացէ սոցա Տէր երկարաձիգ կեանս,
Զի սօքօք արբցո՛ւք ըղձալից ծորանս:
Իմաստուն, ընտիր, Ուսուցիչ բարի,
Ցոլացեալդ առ մեզ շողշողուն արփի.
Փայլեա՛ զմնաստ քո 'ի մեզս հոգի,
Զի 'ի մահուանէ 'ի կեանս դարձցի
Սուրբ Հոգի Աստուած, Հոգի՛ գերաբուն,
Հանգի՛ր էջ հանդիր յայս մեր վարժատուն,
Պարգևեա՛ մեզ Տէր ըղձալի բարի
Ըղձանձար, զեկր, իմաստից բանի:

ՁՈՒԱՐՃԱԽԱՌՆ ԱՐՏԱՍՈՒՔ

Ամինչ ուղեկից Գաւառաց Հայկայ,
Հասանեմ մօտ 'ի Գետոսս Ջուղայ
Ցանկալին աչաց տեսանեմ խոկոյն,
Զերեսին նորա չքնաղ Վարժատուն,
Կարկաջեն արտեօք ամբոխք դից Հօր,
Ի ձեռաց Հիբեայ, այսքան Նորանոր
Զեղուլ յոգի քո հրճուանս անպատում
Քան զոր Հայրենեաց քոյ այս վարժատուն.
Անդ և Զանգարուա, որ 'ի զանուրխս,
Կանաչակարմիր յակինթ ու զմրուխտ.
Աստեղազարդէ շքեղ զԱսպահան,
Գաժոյ Քաղաքաց վեհ Արեգական,
Կարկաջէ ինձոր՝ այդքան մեղրածոր,
Յաւուր և գիշեր պանդուխտեալ բոլոր
Մատուցանել քեզ: -- Քոյ պարզ Արե՛
Այսքան նոր, աղուոր, և երկարատև:

զանցութեան ձեւով եղած են և օտար բաներով անանկ խառնուած են, և այնքան անկատար են, որ միայն այսքանս կրնամք եղած պատմութիւններէն հետեւցընել թէ Փռանսըզները էփ աղէկ մարդ կորսնցընելէն ետքը վռընտուեր են անկէց։ Բայց կղզեցիներուն ըրած յաղթութիւնը կրնայ անոնց վնասակար ըլլալ՝ թէ որ Փռանսըզները որ անոնց տէրն են՝ անոնցմէ վրէժ առնել ուզեն նէ։ Քանզի այս բաղէխ առնէք բաւական ուժ ունին Դայիթիի մէջ. որ են Էրիան շոգենաւը և այլք մը. որուն հետ ետքէն միացած են Փօմոնա, Հերօին, և Սիանա քոււէտները, և 250 զօրք։

ՔԱՖՐԱՍՏԱՆ։ Այս տեղէն եկած լուրերուն նայելով՝ անգղիացիները տակաւին ապահովութիւն գտած չեն։ Վերջին լուրերը բերող նաւը մայիս 30ին անկէց ելած է. մինչեւ այն ատենը անգղիացիք կարող եղած չէին Քաֆրերուն կամ Հօգանդօթներուն դէմ կենալուն կերպը գտնել, որ իրենց գեղերը չի կոխեն և ինչքերնին չի յափշտակեն։ Կ՚երեւի որ, մինչեւ որ Անգղիայէն երեւելի օգնութիւն չերթայ նէ՝ առ այժմ հոն գտնուող անգղիացիներուն շատ դժուար պիտի ըլլայ Քաֆրերուն հետ գլուխ ելլել։ Իւ Քաֆրաստան բնակող անգղիացիներուն ալ ոչքը չորս գիւղնին է, այս օգնութեանս կըռնային. ուստի Հնդկաստանի Մէյլան կղզին կառավարիչէն ալ օգնութիւն ուզած են, Ամերիկայի Բոլոնա գաւառին կառավարութենէն ալ. բայց տակաւին մէկ տեղաց մը բան մը չէր եկած մինչեւ այն ատենը։

Գըլուխ Բարեյուսոյ քաղաքը հրատարակուած օրագրի մը խօսքին նայելով՝ Քաֆրերուն հետ ըներու պատերազմին յաջողութիւն գտնելու և անանք զսպելու համար պէնս քիչը 7,000 հոգի մը զինուոր հոն գտնուելու է։

Անգղիացիները մանաւոր պատերազմներ ըրած ըլլալով Քաֆրերուն հետ, ամէն անգամի պատերազմին Քաֆրերը անգղիացիներուն շատ ոչխարները և ուրիշ անասունները քշած տարած են, և շատ ալ անգղիացի մեռցուցած են։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ։ Լրագրոյս 9 Թուոյն չինաստանի յօդուածոյն մէջ պատմեցինք որ ծովապատակները Տանիմարքայի պատերազմական Գաչէր նաւ մը առեր են։ Ֆիլէմէնկի Ռօդէրտամ քաղաքը տպուած օրագիր մը՝ այս լուրը բոլորովին սուտ կը հանէ։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ։ Մէքսիքոյի կառավարութեան տակը պարունակուած գաւառները մէկիկ մէկիկ քակուելու վրայ են։ Առ այժմ վեց գաւառ զիրենք անկախ հրատարակած են. և ասոնք են. Եուքադան, 500,000 բնակչով։ Սօնօրա և Սինալօա, 200,000 բնակչով։ Վերին Քալիֆօռնիա, 150,000 բնակչով։ Դամաուլիբա, 600,000 բնակչով, և Եալլիսքօ ըսուած բարեբեր և հարուստ երկիրը, որուն մայրաքաղաքն է Կուատալաքարա։ Զաքադեքաս երկիրն ալ ապստամբութեան խլրտում մը կայ։ Եալլիսքօ իրեն Սանդա—Աննայի կուսակից ըլլալը յայտնի ըրած է. կառավարութեան երեսփոխան ընտրելու ժողովք կ՚ուզէ. Միապետութեան սկըզբունք ամենեւին չուզեր։ Իւ աանկ ուզողներուն գլուխն է Տօն Եօզէ Եամէզ։ Առ այժմ մինչեւ բանը կարգին զրուի նէ՝ առ ժամանակեայ կառավարութիւն ընողն է Տօն Եուվան Քամբուսօ. որ երդումով խօսք տուած է Ամերիկայի յափըշտակողները այն կողմերէն վռընտելու։

Սանդա—Աննա զօրավարը՝ բոլոր ազգ ելող մեքսիքացիներուն ամէն մէկ գաւառներուն յայտարարական թուղթեր իրկեց. որուն մէջ կը յորդորէ որ Հէնէռալ Բարէտէսին ըրած կարգադրութիւնները չընդունին. նոր առեւտրներ և ժողովքներ հաստատեն. այն ատեանը նոր կարգադրութիւն ընէ թէ Դէքսաս գաւառին վրայ, թէ նոր զօրք ժողվելու վրայ, և այլն։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ։ Այս տարի Միացեալ նահանգաց Նիւեօրք մայրաքաղաքը անտանելի տաք կ՚ընէ կոր. Քաղաքին Քօսօնէր ըսուած կառավարիչը՝ չորս օրուան մէջ մեռնող երեսուն հոգիի համար կը վկայէ որ միայն օդոյն տաքութեանը չի դիմանալով յանկարծակի մեռած են։

ԱԶԳԱՅԻՆ

«1844 Թուլին՝ Երուսաղէմի սուրբ Գրիգոր վանքին մետրապօլիտ Աղունա Մութրան Եաքուպ արժանայարգ Արքի եպիսկոպոսը Կոստանդնուպօլիս գտնուելով՝ աղօթք և պատարագ մատուցանելու համար մէկ տուն մը ծախու առաւ. և նոյն քաղաքին մէջ ցրիւ գտնուող ժողովուրդը հոն ժողվելէն ետքը՝ Հայոց տղոցմէն ալ մէկ քանիին Ասորերէն սորվեցուց. և գիրք տպելու համար յատուկ վարպետ բերել տուաւ, և ասորերէն գիրեր ձուլել տալով Ասորւոց լեզուով գիրքեր տպեց. որ Սաղմոսը և մէկ Աղօթագիրք մը արդէն տպուած են. որովհետեւ մինչեւ հիմա Ասորիք տպարան չունէին. և ամենակարող Աճ ինչպէս որ ասոր սկզբնաւորութիւնը յաջողեց նէ՝ կատարելութեան հասցընել տալու ալ կարող է»։

Այս յայտարարութիւնս յիշեալ արժանայարգ եպիսկոպոսը Ասորւոց և Յակոբայ գրով վկայութեամբ հրատարակեց այս տարի օգոստոսի վերջերը. և Արքաւան Տէր Մատթէոս ազգասէր Պատրիարքն Հայոց այս բանիս կատարեալ տեղեակ ըլլալով ստորագրեց, և Ասորւոց ազգէն Կոստանդնուպօլիս գտնուող երեւելի անձինք ալ սոյն ճշմարտութեանը վկայելով ստորագրեցին։

Հինօրեայ պատմութիւններ կարդացողներուն յայտնի է որ Ասորւոց ազգը ՚ի սկզբանէ աշխարհիս երեւելի ազգերուն մէկն էր. երեւելի իմաստուններ եղած էին մէջերնուն. անանկ որ՝ Քաղդէացի բառը՝ որ Քաղդէացի կամ Ասորի ըսել է, իմաստուն ըսելու տեղ կը բանէր ատեն մը։ Ետքը գիտութիւնը մէջերնին տկարանալով ազգն ալ տկարացաւ և քիչցաւ. և հիմայ անանկ մէկ խեղճ ազգ մըն էր՝ որ քաղաքական կրթութեան և գիտութեան մասին ամենեւին խօսքը չէր ըլլար. և Հայոց ազգին հովանաւորութեամբը կը կենար. Թէպէտ այս հովանաւորութիւնս ալ շատ բանի չէր տարածեր. և կրնանք ալ ըսել որ լոկ անուն մըն էր։ Հիմա այս լուսաւորեալ դարուս մարդոց միջն ուրախութեան պատճառ մը կ՚ըլլայ՝ որ արժանայարգ Մութրան Եաքուպ եպիսկոպոսը և մետրապօլիտը ազգասիրութեամբ փափաքելով՝ իր ազգին մէջ բարեպաշտութեան և գիտութեան լոյսը միանգամայն ծաւալելու հոգ կը տանի։ Ասկէ աւելի մեծ ուրախութիւն մըն է, որ այս բանիս մեր ուսումնասէր ազգն ալ ձեռնտուութիւն ունի։

Յիշեալ Մետրապօլիտին գիտելու արժանի մէկ բանական խելացիութիւնն ալ այն է՝ որ գիրք տպելէն և ուսումնք ծաղկեցընելու գաղտ հաստատելէն առաջ՝ ազգը ժողովելու համար եկեղեցիի սկըզբնաւորութիւն ըրաւ։ Բ՚ըսել է որ՝ կրօնից հաստատութիւնը աւելի ուժովցընելու կըռնայի։ Բուն ալ գաղափարութիւնը այս է. ազգ մը ուրիշ ազգի հետ խառնելը ազգասիրութիւն չէ. ազգերը իրարմէ տարբերող թէ կրօնական, թէ բարոյական և թէ քաղաքական յատկութիւնները պահելու է։ Մեր ազգը ՚ի սկզբանէ հետէ այս բանս գիտէ և ՚ի գործ կը դնէ. ուստի Ասորիք կամ ուրիշ ազգ քրիստոնեայք իմ հովանաւորութեանս տակն են ըսելով քընաւ մէկ անգամ մը անոնց կրօնքին և կրօնական աւանդութեանցը խառնըված՝ և այն կողմէն կարգադրութիւն մը ընելու ձեռք զարկած չունի. և այս էր վերը ըսածնիս՝ թէ Հայոց ազգին անոնց վըրայ հովանաւորութիւնը լոկ անուն մըն էր։

Յիրաւի ատեն ատեն մեր երանելի Հայրապետները կրօնական բաներու վրայօք Ասորւոց կաթուղիկոսներուն հետ թղթակցութիւն ըրած են. ինչպէս որ սուրբն Ներսէս Շնորհալին Ասորւոց Միխայէլ կաթուղիկոսին կը գրէր. և ուրիշները ուրիշներուն ժամանակ ժամանակ գրեցին. բայց անոնք մէկ իշխանութիւն մը բանեցընելու պէս չէին. եղբայրական ազդարարութիւններ և խրատներ էին, որոնց նպատակը նոյն էր՝ ինչպէս որ վերը ըսինք. այսինքն՝ չըլլայ որ նոյն ազգին մէջը օտար բաներ խառնուելով ազգին ազգութիւնը կորսնցընելու ճամբան մտնէ։

—Որչափ որ Իւրաքանչիւր առաջնորդ իւր վիճակին մէջ միշտ ազգային բարեկարգութեանը հոգ տանելու պարտաւոր է նէ՝ նոյնչափ ալ ազգը այնպիսի բարեջան առաջնորդներուն յորդը ճանչնալու և անոնց երախտագէտ ըլլալու պարտաւոր է. ուստի Բէօթաշխայու վիճակին արժանընտիր առաջնորդ Ռուբինեան Թովմա վարդապետին ազգային օգտի վերաբերեալ գործերուն մէջ ցուցուցած ջանքը և ըրած աշխատութիւնը մեզի կը պարտաւորէ իրեն շնորհակալու ըլլալ միշտ։ Այն ազգօգուտ գործերուն մէջ երեւելի եղաւ արդարեւ Աֆիօն Քարահիսարին Հայոց գերեզմանատանը բոլորտիքը պարիսպ քաշելը և այս տարի երկու ամիս չափ՝ Պոլիս կենալով նոյն քաղաքի Հայոց եկեղեցիին գրեթէ կից եղած քանի մը կաշխի քարշահոս գործարաններ վերցունելու համար առած Արքունական հրամանը. որ այս երկու բանն ալ զանազան պատճառներով խիստ դժուար ըլլալը շատերը կը վկայեն։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բնական գիտութիւն։ Կայծակի ատեն ծառի տակ գտնուելուն վնասը։ Գաղղիայի Լին գաւառին Վօլօնեա քաղաքին կողմերը մէկ օր մը որ ամպ կը գոռար, կայծակ կը զարնէր և անձրեւ ալ կուգար, չորս հոգի դուրսը գտնուելով՝ անձրեւէն չի թրջուելու համար ծառի մը տակ գացին կայնեցան. բայց ծառին վրան կայծակ ինջնալով չորսն ալ վնասեցան։ Եօթանասուն տարուան ծեր մը՝ որ ասոնց մէկն էր, զարնըւելուն պէս մեռաւ. մարմնոյն վրայ ուրիշ վէրք մը չի տեսնուեցաւ, բայց եթէ ձախ կուշտը քիչ մը երածի նշան ունէր. ըմպերը կտոր կտոր պատըռտած և տարածըրուած էին կայծակէն։ Մէկ կին մը՝ այն ալ գրեթէ 70 տարուան, զարնուելէն կէս ժամու մը չափ ետքը մեռաւ։ Ասոր վրան բնաւ վէրք չէր երեւեր։ Մէկ ուրիշ մը նոյնպէս պառաւ, բան մը չեղաւ. միայն ատաժիկ վախով մը ազատեցաւ։ Մէկ առոյգ երիտասարդ մը ձախ կողմի բազուկէն զարնուեցաւ. ձախ ոտքին ամանը կտոր կտոր եղաւ. բայց ոտքին բան մը չեղաւ։ Այն միջոցին բժիշկ մը՝ որ Լէյստ ըսուած տեղը կերթար, կանչուեցաւ, և այս երկու կենդանի մնացողներուն պէտք եղած դարմանը ըրաւ. որ ամէն վտանգէ ազատեցան։

—Գրոյն ճանապարհորդութիւն։ Եւրոպա գետերու վրայէ նաւ քալեցընելու դիւրութիւն աւելի ընդարձակելու վրայ է. որով վաճառականութեանը նոր ուժ մըն ալ կուգայ։ Ռէն և Թունա գետերը իրարու հետ միանալ ըսելը՝ սեւ ծովն ու հիւսիսային ովկիանոսը ուրիշ ճամբով մը իրարու միանալ ըսել է. և այս երկու գետերս քանի մը ամիս կայ որ իրարու հետ միացած են, և նաւ բանելու սկըսած է. անանկ որ՝ Ֆիլէմէնկի Ռօդէռտամ քաղաքէն կամ Ինկիլթէռայի Լօնտրա քաղաքէն նաւ մը իր բեռնովը Ռէն գետը մտնելով Պավիէրայէն և Աւստրիայէն և Մաճառի երկրէն կ՚անցնի կը մտնէ Օսմանեան երկիրը. անկէց սեւ ծով մտնելով կրնայ երթալ մէկ դիէն մինչեւ Տրապուզան, և մէկ դիէն մինչեւ Կոստանդնուպօլիս։ Այս ջրի ճամբուն կ՚ըսուի Լուտվիկօ քանալ (Լուտովիկեան ջրանցք), և Պավիէրայի թագաւորը շինել տուած է։ Ասկից ուժ հարիւր տարի առաջ՝ մեծն Կարոլոս կայսրը այս երկու գետերս իրարու միացընել կը մտածէր. բայց անոր օրը չեղաւ։

—Լօնտրայի հաշիւ։ Մէկ մարդ մը Գաղղիայի Վալանսիէն քաղաքը մէկ լօնտրա մը կ՚ինջնայ. հոգնած և փորը անօթի ըլլալով քիչ մը կերակուր կ՚ուզէ. կը նստի սեղանին գլուխը. և իր հետը ունեցած պայուսակը (հէյպէն) ալ իր քովի պարապ նստարանին (սանտալյին) վրայ կը դնէ։ Փորը կը կշտացընէ. միւս օրը երթալու ատենը երբ որ ծախքը պիտի վճարէր՝ ցուցակին մէջ կը տեսնէ որ իր հաշուին երկու մարդու ծախք գրուած է. կը զարմանայ. որովհետեւ ոչ մտած ատենը հետը մարդ ունէր և ոչ ելած ատենը. և իր զարմանքը լօնտրաճիին կը յայտնէ։ Ասիկայ ճանապարհորդին զարմանքը կը վերցընէ ըսելով. որովհետեւ պայուսակդ ալ մարդու տեղ բռնեց, որով դուն ու պայուսակդ երկու մարդու չափ տեղ նստաք, պէտք է որ ծախքն ալ երկու մարդու ծախքի չափ վճարես։ Օտարականը ամենեւին բան չի խօսելով պայուսակին համար ալ կը վճարէ, իր ճամբան կ՚երթայ։

Քանի մը օրէն ետքը նորէն Վալանսիէն կուգայ, և նոյն լօնտրան կ՚ինջնայ։ Առաջին անգամին պէս՝ պայուսակը զատ նստարանի վրայ կը դնէ իր քովը. կերակուր կ՚ուզէ. բայց այս անգամ պայուսակն ալ անօթեցեր է իրեն պէս. անոր համար պիտի վճարէ նէ՝ կերակուրը կը պահանջէ որ այն ալ անօթի չի թողու։ Ի՞նչ կերակուր որ առաջը կուգայ, պայուսակին ալ իրեն մասերուները, այսինքն՝ չոր ուտելիքները փորը կը լեցընէ. մինչեւ որ աղէկ մը կը կշտանայ. բայց միայն պայուսակին կերածը երկու երեք մարդու կերած է աւելի կ՚երթայ. անանկ որ լօնտրաճին կ՚ըստիպուի ճանապարհորդին իմացընելու որ պայուսակը սովորական ծախքով չի կըրնար կոր կշտանալ. անոր համար քիչ մը աւել վճարելու է։ Մարդը պատասխան կուտայ. առաջին անգամ հոս ինջայ նէ՝ այս իմ ընկերոջս փորը կուշտ էր. և բան չի կրցաւ ուտել ալ նէ՝ վճարեցի անոր համար. որովհետեւ սեղանին գլուխը նստած էր. հիմա փորն անօթի և պարապ տեղն է եղեր. հիմակուան շատ կերածը առաջկու չի կերածին սեպէ նէ՝ վնաս ըրած չես ըլլար։ Լօնտրային մէջ գըտնուողները բանին անցածը հասկընալով խնդալէն կըլլան. և ճանապարհորդին իրաւունք տուին։

—Շոգեմեքենայի համար անգլիութիւն։ Մանճէսդըրի Լիտս քաղաքէն առնուած յետագայ լուրս կը պատմըլի Գաղղիական օրագրոց մէջ։

Վերքէյլէօքի անուն ագնուական և բարեպաշտ կին մը սովորութիւն էր ըրեր՝ ամէն տարի Սուրբ Ծննդեան և Զատկի տօնին օրը Բլայնծէլ քաղաքը կ՚երթար, այն օրուան թափօրին հոն կը գտնուէր. իր մէկ հատիկ աղջիկն ալ Մարիամ անուն՝ որ հիմա ինն տարուան եղած կ՚ըլլայ, հետը կը տանէր։ Անցած տարի այս աղջիկս Բլայնծէլ քաղաքին մէջ մօրը քովէն զատուելով կորսուեցաւ. մայրը ինչ որ ըրաւ նէ՝ ոչ-

ղան գտնելը անհնար եղաւ . յուսահատելով ելաւ մինակ իր տեղը դարձաւ ։

Այս տարի նորէն ուխտին ժամանակը յիշեալ կինը Պէյքոզէն կուգայ . Թափորին հետ պըտըտած ատենը ձայն մը լսելով իրեն անանկ կուգայ որ անցած տարուընէ կորսնցուցած աղջիկանը ձայնը պիտի ըլլայ . ուստի սիրտը փղձկելով՝ դէպ 'ի ձայնը եկած կողմը կ'երթայ . հոն յիրաւի՝ իր աղջիկը կը գտնէ . բայց ինչ վիճակի մէջ ։ Երկու աչքը փորուած տեղէն հանուած կոյր աղջիկ մը աղտոտ քրջոտ հագուած ձեռքը մէկ Թաս մը , անցնողներէն ողորմութիւն ուզելով Թասը անոնց կ'երկնցընէ ։ Մխըրճէվէքի խաթունը երբ որ խօսելու և հարցընելու համար առջ քովը կը մօտենայ , մէկ կին մը կուգայ որ հոն աղջիկանը եաւին կայնած է եղեր . աղջիկանս հետ ինչ կը խօսիս , այս աղջիկը իմ զաւակս է ըսելով խաթունը անկէց հեռացընել կ'ուզէ ։

Խաթունը բարձր ձայնով պոռալով՝ այս աղջիկը իմ զաւակս է , գտայ՝ պիտի հետս առնեմ ըսելուն՝ Բօղճէյթի մարդոցմէն մէկը որ ինչ է նայիմ ըսելով մէջ կը մտնէ . եկողը հոն կը կայնի . միւս կինը որ աղջիկը իմս է ըսելով Թող չէր տար կոր , փախչիլ կ'ուզէ , բայց բազմութիւնը կը բռնեն Թող չեն տար , Մխըրճէվէքի խաթունը և աղջիկը և այն կինը երեքը մէկէն Պէյքոզէն քաղաքապետին կը տանին ։ Քաղաքապետը առաջ այն պառաւ կնկանը հարցուց , որ աղջի բերանը պատասխան տուաւ Թէ այս աղջիկս փողոցը գտայ , և գտած ատենս ասանկ կոյր էր . քովս առի սնուցանելու համար , եաքը աղքատութեան մէջ ինկայ . և ասոր մուրալ կուտամ . ինչ որ առնէ նէ՝ երկուքս մեր մէջը կը բաժնեմք ։

Դատաւորը այլ և այլ հարցմունքներով այս կինը այնքան նեղը խօթեց , որ վերջապէս ճշմարիտը խոստովանելով ըսաւ . 1845 ին Սուրբ մարմնոյ և արեան տօնին օրը այս աղջիկը մօրը քովէն իմ քովս քաշեցի . դանակի մը ծայրով աչքերը փորեցի՝ որ տեսնողները աղջիկանը վիճակին վրայ խղճան , և ողորմութիւնը առատ ըլլայ ։ Հարցփորձ ընելով իմացուեցաւ որ այս կինը առաջ ասոր անոր տունը տարեկան վարձքով ծառայութիւն կ'ընէր . և անունը Մարիամ Փըլինդնէր կ'ըսուի եղեր , ծննդեամբ Մօրավիացի . տարիքը վաթսուն և եօթն ։

Դատողական պատիժները անոր համար դրուած և հրատարակուած են՝ որ ամէն մարդ անանկ պատժոյ արժանի ըլլալու գործքերէն զգուշանայ ։ Մաճառիստանի օրինօքը՝ այս կերպ յանցանքս ինչպէս սոսկալի է նէ՝ պատիժն ալ այնքան սոսկալի է . սայլի անիւի (առապայի Թէքէռլէկի) վրայ կը կապեն , և սայլը քալեցընելով ոսկորները կը ջարդեն , անանկ կը մեռցընեն . և կապելուն եղանակը անանկ կ'ընեն՝ որ առաջ ոտքերը անիւին տակը կուգան ։ Այս չարութիւնը և անգթութիւնը ընողը գիտէր որ ասանկ բան ընողին ասանկ պատիժ կայ . բայց դուն արծաթասիրութեան կիրքին նայէ որ , ուրիշի ցաւուն կարեկից ըլլալը մեղքընալը՝ մանաւանդ անմեղներուն վրայ , որ ամէն մարդու սրտի բնական է , ասանկ մարդոց մոռցընելէն զատ , իրենց անձին հոգը և պահպանութիւնը անգամ կը մոռցընէ ։ Ի՞նչ սիրտ է որ այն խեղճ անմեղ և սիրուն աղջիկանը աչքերը դանակով փորէ հանէ . այն ալ մէկ կին մը , որուն սիրտը էրիկ մարդոց սիրտէն շատ աւելի գթած է բնապէս ։ Ի՞նչ համարձակութիւն է որ ասանկ սոսկալի պատժոյ մը տակ իյնալու վտանգի մէջ ձգէ ինք զինքը . այն ալ մէկ կին մը , որուն համարձակութիւնը էրիկ մարդոց չափ չի կրնար ըլլալ բնապէս ։ Ասիկայ ասանկ ըլլալը գիտնալէդ ետքը ինչ գեղութիւն կրնաս գտնել . որուն համար կարող ըլլաս ըսելու Թէ արծաթասէր և ագահ մարդը այս ինչ գեղութիւնը չըներ ։

Աշխերը զատ , տեղական կառավարութիւնները զատ , բայց մարդկային կիրքերը ամէն տեղ մէկ են . Մաճառիստան չէ՝ Չինումաչինն ասանկ բան մը ըլլայ նէ՝ անանկ սեպելու է որ հոս և ամէն տեղ ալ կրնայ ըլլալ . մէկ մարդ մը բազմամբոխ տեղէ մը անցնելու ըլլայ՝ և հետը պզտիկ տղայ ունենայ նէ՝ ձեռքը ձեռքէն զատելու չէ . կամ գտնէ՝ առջեւէն քալեցունելու է ։

— Ֆրամասօն . կամ գաղտնի ընկերութիւնք ։ Ասոնց ծագմանը և ինչ ըլլալուն վրայ ընդարձակ տեղեկութիւն տալը ուրիշ անգամի ձգելով՝ առ այժմ այսքանս համառօտ մը ըսենք , որ հիմակուան ատենս ասոնք շատ տարածուած են Եւրոպայի մէջ . ուրիշ տեղեր ալ կը գտնուին . և որ տեղ կրօնական կամ քաղաքական կամ ընկերական բաներու վրայօք աղմուկ մը ելլէ նէ՝ ասոնց գլխուն տակէն է կ'ըսեն այս բանիս աղէկ հմուտ եղողները ։

1844 յուլիս 2 ին՝ Փռամասօններուն գլխաւոր ընկերութիւնը կամ մեծ Լօճը՝ իրմէ զատեց և մերժեց Շառլըդա Լուիզէր Նանասանդ ըսուած մասնաւոր ընկերութիւնը . որովհետեւ ասոր մէջ խառնուրդ վարդապետութիւն մտած էր ։ Եւ այս մասնաւոր ընկերութիւնն ու գլխաւոր ընկերութիւնը իրարու հետ հաշտուիլը անկէց ետքը անհնար ըլլալով՝ մասնաւոր ընկերութիւնը Գերմանիայի Հեսսէ Տարմշդատ և Մէյնս քաղաքներուն ընկերութեանը հետ խառնուեցաւ և Պէռլինու գլխաւոր Լօճին հետ այս ճամբով միացաւ . որ ասոր վարդապետութիւնը կ'ընդունէր ։ Ասոնք կ'ըսուին Ֆրամասօն մօդէռն . քանզի վերացեալ բաներ կան ասոնց վարդապետութեանց մէջը ։ Մէկալներն են պուր Ֆրամասօն ։

Հիմա Ֆրամասօնները Գերմանիայի Ֆռանքֆօռ քաղաքին մէջ հինգ ժողովք և ժողովարան ունին ։ Ասոնց երկուքն են Հրեայ . երկուքը Ռացիօնալիստ ըսուած բողոքականներէն . և միայն մէկ հատը՝ Դրոյան ըսուած քրիստոնէութեանը հակառակ են ։ Այս վերջինս Հրեայ ամենեւին չընդունիր , չէ Թէ միայն իբրեւ անդամ , այլ մէկալ ընկերութիւններուն և ժողովքներուն կողմանէ խրկուած այցելուի պէս ալ գայ նէ ընդունելի չըլլար ։ Բայց Հրեաներուն ժողովքին մէջը քրիստոնեաներ կրնան մտնել ։ Ասանկով Ֆրամասոնութեան մէջ երեք կերպ բաժանմունք կ'ըլլայ կոր Ֆռանքֆօռ քաղաքը , քանզի հոն գտնուած գլխաւոր կրօնքներն ալ երեք են . Հրեայ , Ռացիօնալիստ , և քրիստոնեայ ։

Համեմատականներէն ալ Ֆրամասօններուն ընկերութեանը խառնուածներ կան . բայց քիչ . և երեք բաժանմունք ալ ասոնց մէջ կայ . որոց մէկ հատը միայն ճշմարիտ քրիստոնէութեան մօտ է ։ Ասոնց դէմ՝ Մօնիկի քահանային հետեւողները կան , զատ ընկերութիւն մըն ալ ասոնք . որ 400 հոգի մը կ'ըլլան . և Եղբայր Լոյսի (բարեկամք լուսոյ) ըսուած Ֆրամասօն ընկերութեան հետ միանալու յօժարութիւն կը ցուցընեն ։ Այս երկուքին մէջ տեղը երրորդ ընկերութիւն մը կայ , որ հաստատութիւն գտնել կ'ուզէ . և այս յուսով կ'աշխատի՝ որ եպիսկոպոսի իշխանութիւնը վերցընէ , և անոր յանկուցած իշխանութիւնը ժողովքի մը տայ . և եկեղեցւոյ արարողութիւններուն և ծէսերուն մէկ քանին ուզածին պէս փոխէ և նորոգէ . մանաւանդ կին չունեցող կարգաւորները կարգելու վրայ ։

Քրիստոնեայ Ֆրամասօններուն մէջ եղած այս երեք բաժանմանս նման բաժանմունք Հրեաներուն մէջն ալ կայ ։ Հին Հրեաներուն ժողովքին նախագահն է Պ. Ռօշիլտ տունը ամբողջ . Ասոնք Թալմութը պինդ բռնած են . և նորութիւն բնաւ չեն ընդունիր . և ամենէն աւելի՝ Ռէֆօռմիստ ըսուած Հրեաներուն հակառակ են ։ Այս ռէֆօռմիստները իրենց մէջէն դուրս հանած են չէ Թէ միայն Թալմութը , այլ և ռաբբիներուն բոլոր վարդապետութիւններն ալ . և հաստատել ուզած վարդապետութիւններուն կ'ըսեն՝ Մովսիսական առաջին վարդապետութիւն . բայց իրօք նոյն խակ աստուածեան աղանդն է . (որ աստուծոյ գոյութենէն զատ բանի չեն հաւատար) ։ Այս Հրեաներուս Ֆռանքֆօռ քաղաքին մէջ սկզբնաւորութիւնը և հաստատուիլը շատ տարի է . և գլխաւորներուն մէջ անուանի է Քրայցնախ անուն իմաստուն Հրեան ։ Այս երկու իրարու հակառակ կողմերը միջին մըն ալ ունին . որ Պրունզվիք քաղաքի ռաբբիներուն ժողովոյն միաւորինայելով՝ անանկ կարգադրութիւններ ընել կ'ուզէ՝ որ այս ժամանակիս մարդոց խելքերուն յարմարի ։

Ֆռանքֆօռ քաղաքի բնակիչներուն շատը Բողոքական է . ասոնց մէջէն Լիւթէրական ըսուածները՝ որ Լիւթերեան ալ կ'ըսուին . մէկ ժողովարան մը հաստատեցին ։ Ասոնց դէմ են ուրիշ բողոքականներ , որ իրենց ընկերութեանը Եղբայր Լոյսի կ'ըսեն . և բողոքականութեան քանի մը հինցած և մաշած տեղերը նորոգելու աշխատելով՝ հին բողոքականութեան կուսակիցներուն ընդունելի չեն ։ Այս երկուքին միջինն է Բօնէրշլախէօր կամ պահպանող ըսուածը . բայց այս ալ ծիրանի գօտի կը նմանի . բողոքականութեան ամէն կերպ վարդապետութիւնը ընդունողներէն մէջը կայ . իրենց խարխուլ և իրենց կեդրոն ո՛ր վարդապետութիւնը դնելնին տակաւին որոշած չեն . ըսել է որ ասոնք ալ տակաւին հաստատութիւն չունին ։ Ասոնց Թէպէտ հաւատքնին և կարծիքնին և վարդապետութիւննին իրարու հակառակ են , բայց ամէն երկուշաբթի մէկ տեղ կը ժողվուին . նոր բաներ կը խորհին և 'ի գործ դնել կը մտածեն . որոնց շատին տակէն մեծ աղմուկ և շփոթութիւն կ'ելլէ ։

— Օրուան երեւոյթ ։ Յունիս ամսոյն վերջերը Տանիմառքայի Քօբէնհաւն քաղաքը մէկ զարմանալի բան մը երեւցաւ , որ ամէն ատեն չերեւիր ։ Հովէն կղզին՝ որ քաղաքին մօտ է՝ շատ մը հեռացած կ'երեւէր . Շոնէն և Լանդսքրօնա կղզիները՝ որ աւելի հեռու են , մօտ կ'երեւէին , անանկ որ՝ գիտես Թէ ձեռք ալ երկնցընելով պիտի բռնուէին ։ Ծովուն մէջի նաւերուն մէկ քանին՝ կայմերը վար և նաւուն տաշտը վեր կ'երեւէին , ծովուն մէջ շուքը ինչպէս կ'երեւի նէ . բայց ուրիշ նաւերը իրենց բնական դիրքովը շփշփակ կը տեսնուէին ։ Այս զարմանալի երեւոյթս երկու ժամու չափ քաշեց ։

— Շահու համար անգթութիւն ։ Մէկ աղքատ կին մը Փարիզ երթալով՝ սնուցանելու և դայեկութիւն (սնուցանողութիւն) ընելու համար տղայ մը կը փնտռէ , տղայ մը կը գտնէ , որուն տէրը երկու ամսականն ալ կանխիկ կը վճարէ . կինը ստակն ու տղան կ'առնէ կ'երթայ ։ Որովհետեւ տղան ստակի համար պիտի նայէր , և ստակը առաւ , սատանայն այս կնկանը փորը մտաւ . իրեն ձեռքը յանձնուած տղուն գլուխը քարով ջարդեց , տղան մեռցուց . նորէն Փարիզ դարձաւ ուրիշ տղայ մը գտնելու համար ։

Փարիզու մէջ յատուկ տեղ կայ , որ սնուցանելու համար տղայ ուզողները հոն կ'երթան . այս կինը առաջին անգամին ալ հոն գացեր էր , հիմայ ալ հոն գնաց . բայց ճանչցող եղաւ ։ Հարցուցին Թէ քանի մի օր առաջ առած տղադ ինչ ըրիր . ասիկայ սուտ ու փուտ պատասխաններ չինած ատենը խօսքերուն և խօսելուն կերպէն իմացուեցաւ որ բան մը կայ . պէտք եղաւ աւելի բարակ հարցընել . կինը իրեն չարութիւնը խոստովանեցաւ . և արդարութեան ատեանին ձեռքը անցաւ ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՊՕԼԻՍ 14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԵԼԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ

Դուրս խրկելու համար աղէկ ցորեն չի կայ պէս բան մըն է ։ Գտնուած ցորենը հասարակ տեսակէ է որ հոս գործածելու կուգայ միայն ։ Այս ապրանքին գիներն ալ ասոնք են ։

Աղօֆի	կարծր	18—20
Օտէսայի	"	17—18
Պէսարաբիայի	"	17—19
Ռումէլիի	"	16—17
Խորահնիկի	կակուղ	13—15
Ռումէլիի	"	17—18

Եգիպտացորեան ։ Շատ չի գտնուիր , բեռ մը բանի պակասը լեցունելու համար 12—12 1/2 գին առուեցաւ ։

Բրինձ ։ Աղէկ շատ չի կայ , ըստ տեսակին 20—21 կ'ընէ , մօտի քաղաքներէն 20—30 օրին մէջ տալու պայմանով ։

Խըլըմի աղէկ գարին մինչեւ 8 1/2 ի առնուեցաւ Ճէզայիր խրկելու համար ։

Ցորեն երԹալու նաւահանգիստներէն աղէկ կը գրեն անոր համար հոս մօտերս երեւելի գործառնութիւններ կ'ըլլան այս ապրանքին վրայով ։ Օտարքին ծանրութեանը համար ցորենի շատ մեծ մեծ առեւտուրներ ետ կը մնան , բայց ճամբան շատ դատարկ նաւեր կան գալու լօփօսով , ան ատենը ծախքը կ'իջնայ ։

Մետաքս ։ Թէպէտ Եւրոպայէն աղէկ լուրեր չի կան բայց Պրուսա միշտ մետաքս կը ծախուի ։ Որչափ որ ծախուած մետաքսն ալ շատ բան մը չէ՝ գիներուն իջնալուն արգելք կ'ըլլայ կոր ։

Այս ապրանքին գիները ասոնք են ։

133—139	Մէսթուփ երկար մանճըլըխ միջակ ու աղնիւ ։
126—145	Մէլէ միջակ ու աղնիւ ։
161—166	Տէմիրտաշ " "
125—127	Մէսթուփ կարճ մանճըլըխ ։
127—131	Պրուսայ երկար մանճըլըխ ։
123—125	" կարճ մանճըլըխ ։
133—139	Պիլէճիկի ակէ ։

Պարսկաստանի մետաքսէն քիչ կայ , գինը 130—135 օխան ։

Աֆիօն ։ Քանի մը ժամանակէ 'ի վեր այս ապրանքին գլխաւոր տեղը Իզմիր է , անոր համար հոս քիչ կը գտնուի , հիմա գինն ալ 120—125 է օխան ։

ՄՏԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ

Մտած ապրանքներուն բոլորն ալ մեծ Թուլութեան մէջ է անոր համար գալ շաբԹուան ձըգեցինք ասոնց վրայով խօսելը բայց 'ի ոլորած բամպակէն որ կ'ընէ ասոր

Թիւ .	8—14 .	ղուռուշ	11 1/2
"	12—16 .	"	13
"	16—24 .	"	14 1/2
"	24—32 .	"	21

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՔ ԼՐԱԳՐԻՍ
Յովհ. Պր. Տէր Կրպ. Զամուր
Մկրտիչ Աղաբեան ։
Ի Պղտէն նոր խան.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻՒՀԵՆՏԻՍԵԱՆ